

PROF. DR.

HALUK

YAVUZER

ANA-BABA

VE ÇOCUK

Çocuk eğitiminde sorunlar ve çözümler

Remzi Kitabevi

ANA-BABA VE ÇOCUK

PROF. DR. HALUK YAVUZER meslek yaşamına 1965 yılında başlamış, “Çocuk ve Gençlik Psikolojisi”ni uzmanlık alanı olarak seçmiştir. Öncülüğünde açılmış olan “Ana-Baba Okulları”nda, anne ve babaların eğitimi ve çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurabilmeleri amaçlanmıştır.

1989 yılından beri 27 ilde açılan ve 20 bini aşan ana-babaya hizmet götüren bu etkinliğin yanı sıra Dr. Yavuzer, öğretmenlerin eğitimini amaçlayan “Öğretmen Sohbetleri”ni de yurt düzeyinde yayma çabasındadır.

Yavuzer, yayınlarının çoğunda, bilimsel bulguları hayata geçirerek ana-babaları çocuk eğitimi konusunda aydınlatmayı hedeflemiştir. Doktora sonrasında İngiltere’de alanıyla ilgili araştırmalar yapan Yavuzer’in, yurtiçi ve yurtdışında yayınlanmış çok sayıda bilimsel çalışması bulunmaktadır.

Yavuzer beş yıl süreyle Darüşşafaka Cemiyeti Yönetim Kurulu üyeliğinin yanı sıra fakültesini temsilen iki dönem İstanbul Üniversitesi Senatosu üyeliği, altı yıl Fakülte Yönetim Kurulu üyeliği, sekiz yıl da Üniversitelerarası Kurul, Eğitim Bilimleri ve Öğretmen Yetiştirme Doçentlik Temel Alan Danışma Komisyonu üyeliği yapmıştır. *Ana-Baba Okulu* ve *Evlilik Okulu* adlı kitapların editörlüğünü üstlenen Dr. Yavuzer, halen İstanbul Medipol Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü’nde öğretim üyesidir.

Çocukluk, yetişkinlik ve mesleğe giriş dönemine ilişkin anılarını *Taş Sektirirken Anıların Suyunda* (2011) adlı kitabında toplayan Yavuzer’in diğer yayınları şunlardır: *Çocuk ve Suç*, *Çocuk Psikolojisi*, *Ana-Baba ve Çocuk*, *Çocuk Eğitimi El Kitabı*, *Children Draw and Tell*, *Resimleriyle Çocuk*, *Çocuğunuzun İlk 6 Yılı*, *Okul Çağı Çocuğu*, *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*, *Gençleri Anlamak*, *Anne Olmak*, *Yeni Kuşak Anne-Babalar ve Çocukları* (Haluk Yavuzer - İlkay Demir), *Mutlu Yaşlanmak*.

yavuzerhaluk@gmail.com

Prof. Dr.
Haluk Yavuzer

Ana-Baba ve Çocuk

Ailede Çocuk Eğitimi

Remzi Kitabevi

Sevgili kızım
Ceyda Yavuzer'e

ANA-BABA VE ÇOCUK / Prof. Dr. Haluk Yavuzer

© Remzi Kitabevi, 1989

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Kapak tasarımı: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-0397-1

BİRİNCİ BASIM: Eylül 1986

OTUZ BİRİNCİ BASIM: Şubat 2023

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi
4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

İÇİNDEKİLER

Önsöz, 11

Bölüm I AİLE İÇİNDE ÇOCUK

Anne-Çocuk İlişkisi	13
Baba-Çocuk İlişkisi	18
Özdeşim Modeli Olarak Baba	22
Ülkemizde Babanın Rolü	24
Farklı Ana-Baba Tutumları.....	26
Baskıcı ve Otoriter Tutum	28
Gevşek Tutum (Çocuk Merkezci Aile)	29
Dengesiz ve Kararsız Tutum	30
Koruyucu Tutum	31
İlgisiz ve Kayıtsız Tutum	33
Güven Verici, Destekleyici ve Hoşgörülü Tutum	33
Sevgi.....	34
Ana-Baba İlişkisinin Önemi.....	39
Benlik Kavramının Oluşumunda Ana-Babanın Rolü.....	40
Ana-Baba-Çocuk Üçgeni.....	41
Çocuğun Eğitiminde Diğer Aile Büyüklerinin Etkisi.....	43
Ailenin Dağılması ve Çocuk.....	50
Anne veya Babası Ölen Çocuk.....	53
Evlat Edinilmiş Çocuk.....	55
İstismar ve İhmal Edilen Çocuk.....	57
Duygusal İstismar	57
Çocuklar Ana Babalarının Kendilerine Söylediklerine	
İnanırlar	58
Çalışan Anne ve Çocuk	60

Ana-Babanın Beklentisi: İdeal Çocuk Modeli	62
Ülkemizde Ana-Baba-Çocuk İlişkisinin Değerlendirilmesi	63
Başarılı Ana-Baba-Çocuk İlişkisinin Koşulları	68

Bölüm II

İLK TEMEL ALIŞKANLIKLAR

Yemek Yeme	71
<i>Yemek Yememe Sorunu Karşısında Neler Yapılabilir?</i>	75
Uyku.....	77
<i>Uykuda Düzen Nasıl Sağlanır?</i>	77
Tuvalet Alışkanlığı.....	84

Bölüm III

PSİKO-PEDAGOJİK KAYNAKLI SORUNLAR

Güvensiz Çocuk	87
Tembel Çocuk	88
<i>Tembellik Nedir? Nasıl Önlenbilir?</i>	88
<i>Tembel Diye Nitelenen Çocuklarda Davranış</i> <i>ve Beden Özellikleri</i>	90
<i>Tembellikte, Çevreyle Olan İlişkilerin Payı</i>	92
<i>Çocuğun, Başarısızlığın ya da Tembelliğinde</i> <i>Ana-Babaya Düşen Görevler Nelerdir?</i>	94
Yaramaz Çocuk	95
Söz Dinlemeyen Çocuk	98
<i>Söz Dinlemenin En Sık Görüldüğü Konu: Yemek Yememe</i>	99
<i>Özerklik İsteği ve Söz Dinlememe</i>	99
<i>Söz Dinlemede Ne Yapılabilir?</i>	102

Bölüm IV

KARDEŞ İLİŞKİLERİ VE KISKANÇLIK

Kardeş İlişkileri	103
Büyük Çocuğun Güçlükleri.....	104

<i>Ana-Baba ve Büyük Çocuk</i>	104
<i>Büyük Çocuğa Nasıl Davranılmalıdır?</i>	105
Ortanca Çocuk Problemi.....	106
Küçük Çocuk	107
Kıskançlık.....	108
Tek Çocuk.....	113

Bölüm V

ÇOCUKLA NASIL İLETİŞİM KURULUR?

Uygulanmakta Olan İletişim Yolları	121
Soru Sormak Hatalı mı?	126
Pasif Dinleme (Sessizlik)	127
Konuşmaya Davet veya Kapı Açma	128
Aktif Dinleme	129
<i>Anne ve Babalar Aktif Dinlemeyi Niçin Öğrenmelidir?</i>	132
<i>Aktif Dinlemeyi Eylemsel Olarak Uygulamak</i>	134
<i>Aktif Dinlemede Rastlanan Genel Yanlışlar</i>	135
<i>Ana-Baba Yeterli Birer Dinleyici Olduğunda Ailelerde</i>	
<i>Meydana Gelen Değişiklikler</i>	140
<i>Gökgürültüsünden Korkan 3 Yaş Çocuğu</i>	141
<i>Çocuklarda Sorumluluğu Geliştirmek</i>	143
<i>Dinleyen Bir Ana-Baba Olmak</i>	148
<i>Dinlemek İçin Keyfiniz Olmalı</i>	149
<i>“Aktif Dinlemeyi Bana Uygulama!”</i>	150
<i>Aktif Dinlemenin Abartılması</i>	151
<i>Gizli Niyetli Aktif Dinleme</i>	152
<i>Çocuklara Güvenmeden, Onların Güvenilir Olup</i>	
<i>Olmadıklarını Bilemezsiniz</i>	153
<i>Dinleme Becerisini Geliştirmek İçin Öneriler</i>	154

Bölüm VI

ÇOCUĞU YÖNLENDİRMEDE AİLENİN ROLÜ

İlgilerin Oluşumunda Ailenin Rolü	155
Okuma Alışkanlığının Kazandırılmasında Ailenin Rolü.....	156
<i>Okuma Zevki ve Kültürü</i>	157

Tiyatro İlğisinin Oluşumunda Ailenin Rolü.....	158
Resim İlğisinin Oluşumunda Ailenin Rolü.....	160
Sinema İlğisinin Oluşumunda Ailenin Rolü.....	162
Televizyon ve Video İlğisinin Oluşumunda Ailenin Rolü	163
<i>VCD/DVD'lerdeki Seks ve Şiddet, Çocukları Nasıl Etkiliyor?</i>	166
<i>İnternet ve Bilgisayar Oyunları Çocuğu Nasıl Etkiler?</i>	168

Bölüm VII

AİLE DIŞI ÇEVREDE ÇOCUK

Oyun	170
<i>Oyunun, Çocuğun Gelişim ve Eğitimindeki Önemi</i>	170
<i>Yaşlara Göre Oyunda Görülen Gelişim</i>	172
<i>Oyuncağın Eğitimsel Önemi ve Oyun Malzemeleri</i>	175
<i>Oyuncak Seçimi</i>	176
<i>Elektronik Oyuncaklar</i>	177
Arkadaş İlişkileri.....	177
<i>Çocuğun Sosyal Gelişiminde Arkadaş İlişkilerinin Rolü</i>	177
<i>Küfür</i>	179
Okul Öncesi Eğitim.....	180
<i>Anaokulunun Önemi ve Ülkemizdeki Anaokulları</i>	181
<i>Okul Öncesi Eğitim Programına Bir Model:</i> <i>High/Scope Yaklaşımı</i>	185
Okul.....	185
<i>Eğitim Sistemimizdeki Duygusal İstismar</i>	189
Okul Başarısızlığı	190
<i>Okul Başarısızlığında Sosyo-Kültürel Faktörler</i>	191
<i>Düşük Okul Başarısındaki Psikolojik Faktörler</i>	199
<i>Düşük Okul Başarısında Hatalı Aile-İçi</i> <i>Etkileşim Süreçlerinin Rolü</i>	201
<i>Düşük Okul Başarısında Okul Değiştirme</i> <i>ve Devamsızlığın Rolü</i>	205
<i>Düşük Akademik Başarının Sağaltımı (Tedavisi)</i>	206
<i>Başarısızlık Karşısında Anne ve Babalar, Çocuğa Nasıl</i> <i>Yardımcı Olabilir?</i>	207
Okula Başlama Yaşının Önemi	208
Günümüz Milli Eğitiminde Yeni Uygulamalar	211

Günümüzde OKS, Geçmişte Kolejlere Hazırlık	
Döneminde Rastlanan Ruhsal ve Eğitimsel Sorunlar	213
<i>Bu Yoğun Çalışma Temposu Çocuğu Nasıl Etkilemektedir?</i>	214
<i>Alınması Gereken Önlemler ve Öneriler</i>	218
<i>OKS'ye Hazırlık Aşamasında Anne ve Babaların Takınması</i>	
<i>Gereken Tavırlar Neler Olmalıdır?</i>	219

Bölüm VIII ÇOCUĞUN CİNSEL EĞİTİMİ

Ailede Cinsel Eğitim	221
Cinsel İlgilerin Oluşumu	223
Bebeklikte Cinsellik	226
İlk Cinsel Sorular ve Cevaplandırılmaları	228
Küçük Çocuklar Nereden Geliyor?	230
Gençlikte Cinsellik	236

Bölüm IX ÇOCUĞUN MERAKLARI VE DİĞER KONULAR

Çocukta Allah Tasavvuru	240
Ölüm	241
Harçlık Verme	242

Bölüm X GENÇLİK DÖNEMİ

Gençlik (Ergenlik) Dönemi Özellikleri Ve Sorunları	244
<i>Gençliğin Ruhsal ve Sosyal Sorunları</i>	246
<i>Ana-Baba-Genç İlişkileri</i>	248
Aile Dışı Çevrede Genç Arkadaş Grubunun Önemi	256
<i>Gençlikte Kız-Erkek Arkadaşlığı</i>	256
Genel Kaynakça	259

ÖNSÖZ

Ana-Baba ve Çocuk isimli bu kitap, anne ve babalara rehber olabilecek bir el kitabı niteliğindedir.

Bu kitap, anne ve babaların kendilerini suçlamaları ve kusurlarını öğrenmeleri için değil, çocuğun gelişim özelliklerinden haberdar olabilmeleri ve onlara karşı nasıl bir tutum içinde olmaları gerektiğini anlatmak amacıyla hazırlanmıştır.

“Çocuk, küçültülmüş bir yetişkin modeli değil, fakat kendine özgü zekâ ve kişilik özellikleriyle donanmış bağımsız bir bireydir” temel kavramı, bu kitapta ana-babalara aktarılmak istenen ana temalardan biridir. Kitapta çocuk, “aile içinde çocuk” ve “aile dışı yakın çevre koşullarında çocuk” olmak üzere iki ana başlıkta ele alınmış, anne-babayla çocuk arasındaki “olan” ve “olması gereken” davranış ilişkileri incelenerek irdelenmiştir.

Her başlık altında, anne-babaya yardımcı olması amacıyla, “yanlışlar”, somut örneklerle sergilenmiş, “doğrular” yalın bir dille aktarılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmamın kitap haline dönüşmesine yardımcı olan bireyle-re tek tek teşekkürü bir borç bilirim.

Kitabın yazılması konusunda beni teşvik eden ve her bölümü dikkatle okuyarak, eleştirileriyle bana ışık tutan, meslektaşım ve eşim Sayın Nurgül Yavuzer’e, son düzeltmelerde yardımcı olan değerli asistanım Yeşim Korkut’a ve kitabın yayımlanmasını büyük bir titizlikle üstlenen Sayın Erol Erduran’ın şahsında tüm Remzi Kitabevi personeline içtenlikle teşekkür ederim.

Prof. Dr. Haluk YAVUZER
Ören, 1986

3. BASIMA ÖNSÖZ

Çocuk eğitimi konusu her geçen gün anne-babaları meşgul eden ve onları arayışa iten güncel bir nitelik taşımaktadır.

Bu arayış sonundadır ki uzmanların pedagojik doğrulara ilişkin uyarıları ve bilimsel bulguları ilgi görmekte ve yapıtları anne-babalar tarafından okunmaktadır.

Bu küçük kaynak kitabımızın tüm anne-babaların üzerlerindeki karanlık bulutları aydınlığa dönüştürmesi dileklerimle.

Prof. Dr. Haluk YAVUZER

BÖLÜM 1

Aile İçindeki Çocuk

(Ana-Baba ile Çocuğun İlişkileri)

ANNE-ÇOCUK İLİŞKİSİ

Bir erkek olarak ben, bir insanın vücudunda bir süre için bağımlı bir canlının nasıl geliştiğini, ardından nasıl bağımsız bir bireyin oluştuğunu yaşamadığım için bilemem. Sadece kadının yaşadığı bir tecrübedir bu. İşte anne-çocuk ilişkisine bu cümlelerle başlamak istiyorum.

Annenin korunmaya, bilgiye, çocuğun bakımı için güven duyduğu bir doktora ihtiyacı vardır. Bunun yanında ona destek olan, fizik ve psikolojik doyum sağlayan bir eşe ihtiyacı vardır. “Annenin duyguları şöyle olmalıdır...” şeklinde önceden bazı kalıplar için yönlendirilmeye ihtiyacı yoktur. Çünkü, **annelik** zaten doğal olarak bireyin kendinde vardır. Annenin doğuştan getirdiği bu özelliklerine, öğrenerek sonradan kazandığı bilgiler ilave olur. Burada özellikle annenin doğuştan sahip olduğu özelliklerinin bozulamayacağını, bunları koruyabileceğini vurgulamak isterim.

Annenin çocukla olan ilişkisinin en önemli evresi, doğumdan hemen önce başlayıp, doğumdan sonraki aylarda süregelen ilişkidir. Burada annenin başta eşinin desteği olmak üzere, toplumca destek ve yardıma ihtiyacı vardır.

Doğum öncesi dönemde yaşamını göbek kordonu yoluyla sürdüren bebeğin, doğumdan sonra tek başına oksijenini alan, besimini doğuştan varolan emme ve yakalama refleksleri sayesinde anne memesinden karşılayan bir görünümü vardır.

Bebekle anne, doğumdan hemen sonraki 2-3 gün içinde birbirlerine uyum sağlayarak beraberliklerinden haz duyan bir ikili oluştururlar. Bu dönemde beraberliğin en yoğun yaşandığı, en etkileyici kısım, beslenme zamanlarıdır. Beslenme, anne ve çocuk ilişkisinde ilk heyecan verici dönemdir. Çocuğun heyecanlanması anneye de yansır ve annenin bu coşkusu onu, süt vermeye hazırlar. İşte bu karşılıklı heyecan iletişimi içinde sütünü annesinden alabilen bebek, şanslı bebeğdir. Bu bağlamda, gerek fizyolojik, gerekse psikolojik açıdan yoğun bir beraberliği sağlaması bakımından anne sütü ile beslenme, biberonla beslenmeye oranla çok daha etkilidir. Çocuğuyla annenin sadece beslenme saatlerinde beraber olması, onu tanıması için yeterli fırsat vermez. Çocuğun banyosu ve altının değiştirilmesi, anne-çocuk ilişkisine yeni bir boyut kazandırması açısından büyük önem taşır. Bu nedenle, bakıcının çocuğa ilişkin konularda yardımcı olması, anne-çocuk ilişkisini olumsuz açıdan etkiler.

Anne-çocuk beraberliğinde fizik temas büyük önem taşır. Annenin beden kokusu, ısısı, çocuğu alış biçimi bu iletişimde çok önemlidir. Özellikle 0-3 yaş arasında olması gereken bu yakın ilişkinin gerçekleşmemesi, gelecekte görülebilen birtakım davranış bozukluklarının sebebi olarak gösterilmektedir. Yine bu dönemde, annenin yokluğundan kaynaklanan “duygusal yoksunluk”, gerek zihinsel, gerekse duygusal ve sosyal gelişim gerilemesine ve gecikmesine sebep olabilmektedir.

Anne-çocuk beraberliğinin sürdürülmesindeki en önemli sorun, annenin çocuğu kabul etmemesidir. Ülkemizde çocuğun cinsiyeti ve sayısı, onun kabul edilmesini engelleyen sebepler arasında sayılabilir. Ne yazık ki, oturmamış evliliklerin ardından, planlanmadan dünyaya getirilen çocuklar, bu anne-çocuk ilişkisini zedeleyen önemli bir faktördür.

“Bu çocuk olduktan sonra, sosyal ilişkilerimiz azaldı, bana büyük ayak bağı oluyor!” diyen annelere, az da olsa rastlamaktayız. Bu bağlamda, ana-babanın çocuklarına yönelttikleri bugünkü tutumlarının temelinde, kendi çocukluk yıllarındaki ana-babalarıyla

olan ilişkileri yatmaktadır. Gerçek anne sevgisinden yoksun kalmış olan kişiler, yetişkin yaşamında zaten genellikle katı ve hırçın olurlar. Dolayısıyla böyle bir insanın dünyasına sıcak annelik duygularını yerleştirebilmek oldukça güçtür.

“Çocuğuma kızım demek içimden geçiyor, ama diyemiyorum. Beni öpmek üzere yanıma yaklaştığında elimle itiyorum,” diyen babanın, yaşamı boyunca annesinden, ne sevecen bir yaklaşım gördüğünü, ne de “oğlum” sözcüğünü duyduğunu öğreniyoruz.

14 yaşındaki oğlu için, “Bu çocuk ölse canım yanmaz!” diyen annenin, 15 yıl sonra gittiği memleketinde annesini ziyaret etmediğini öğreniyoruz.

Buradaki anne veya babanın, çocuğu kabul edememesinin temelinde, ana-babalığı benimseyebilecekleri bir duygusal olgunluk düzeyine ulaşamamış olmaları gerçeği yatar.

Temel güven duygusunun oluşumunda annenin dengeli ve kararlı tutumu büyük önem taşır. Bunun temelleri ise, bebeklik döneminde beslenme, uyku ve temizlik ihtiyaçlarının belirli bir düzen içinde karşılanmasıyla atılır.

Sağlıklı bir anne-çocuk ilişkisinin oluşumunda annenin ruh sağlığı da büyük önem taşımaktadır. Mutsuz bir evlilik sonucu, annenin eşinden yeterli ilgi görememesi, ailenin ekonomik sıkıntıları, babanın, çocuğun doğumunu isteksiz bir şekilde karşılaması, annenin gerginliğini artıran, dolayısıyla anne-çocuk ilişkisini zedeleyen etmenlerdir.

İki yıl içinde anne-çocuk arasındaki duygusal ilişkiler, gelişmenin temelini oluşturur. Özellikle ilk 18 ay içindeki eğitim biçimi, çocuğu yetiştirme şekli ve onunla kurulan duygusal etkileşim, çocukta güven veya güvensizlik duygularının oluşumuna neden olur.

Hayatının ilk yılında bebeğin psiko-sosyal görevi, güvenmeyi öğrenmektir. Bebekle annesi arasındaki ilişkiden doğan güven duygusu, insanın ileride kuracağı, kişiler arası ilişkilerin temelini oluşturur.

Bebeğin ihtiyaçlarına, annenin yerinde ve zamanında yönelebilmesi, onun sıkıntılarını giderebilmesi, sözsüz dilini anlayabilmesi;

anneyle bebek arasında kurulan karşılıklı anlayış ve güvenin temelini oluşturur.

Böylesine sıcak bir yaklaşım içindeki anne, dil gelişimi açısından “cıvıldama” evresini yaşayan 3 ay dolaylarındaki bebeğiyle âdeta sohbet eder. Altı temiz, karnı tok ve uykusunu almış olan bebek, sevecen annenin yüzüne bakarak kumru gibi sesler çıkarmak suretiyle sıcak yakınlığa cevap verir. Bu iletişim, gelişimin tümünü, özellikle dil gelişimini olumlu açıdan etkiler.

Annenin okşayarak, besleyerek ve oynayarak çocuğuyla kurduğu diyalog, duygusal doyumun sağlanmasına ve anne-çocuk arasındaki köprünün pekişmesine neden olur. Schaffer, en başarılı anne-çocuk ilişkisinin, bebeğin doğal faaliyetine annenin geliştirdiği cevapla başladığını vurgular. Bowlby, gelişiminin temelinde anne ile çocuk arasındaki sıcak ilişkinin bulunduğunu savunur. Bowlby’ye göre bu ilişki, doyum ve haz nedenidir.

Erikson’a göre, ilk 18 aylık dönem içinde, çocuğun temel bağımlılık ihtiyaçları karşılanmışsa; o, kendini kişilik gelişimi açısından özerklik dönemi olan ikinci evreye hazır hisseder.

Anne-çocuk ilişkisinde, annenin aşırı koruyucu tavrı, çocuğun kendi başına yapması gereken kendine ait işleri bile gerçekleştirme-sine imkân vermez.

14 yaşındaki tek kızını bir yıl öncesine kadar elleriyle besleyen, banyosunu yaptıran ve tırnaklarını kesen anne, çocuğunun tembelliğinden, arkadaş ilişkilerinin kötülüğünden ve sınıftaki derslere karşı ilgisizliğinden şikâyet etmektedir. 14 yaşındaki genç kız ise, annesinin bu tutumunu eleştirerek, “Bütün bunlar için iyi oldu diyemem, daha küçük yaştan bıraksaydı, daha iyi olurdu. Daha çabuk alışır, kendi işlerimi daha iyi kendi kendime yapmış olurum,” demektedir. “Çabuk sıkılıyorum, ödev verildiğinde bildiğim halde, bazen yapmıyorum. Bildiğim şeyleri tekrarlamak sıkıcı geliyor bazen. Okulda ders dinlemiyorum, bana alınacak ayakkabıyı düşünüyorum,” diyen bu genç kız, bu yıla kadar köklü bir arkadaşlık kuramamaktan şikâyet etmektedir.

Bu örnek vakada annenin aşırı koruyucu tutumu, çocuğun gö-

rev sorumluluk bilincinde olmasını engelleyen önemli bir faktör olmuş, bu da gencin şimdiki sosyal ilişkileriyle okul başarısını olumsuz açıdan etkilemiştir.

Anneden mahrum olma, çeşitli düzeylerde davranış bozukluklarının nedenidir. Örneğin, “kısmî mahrumiyet” beraberinde endişe, aşırı sevgi gereksinimi, güçlü bir intikam duygusu ve bunlardan doğan suçluluk davranışı bunalımını getirebilir. İç dünyasındaki zorlukları, bu tür tepkilerle yanıtlayan çocuğun sinir sisteminde bozukluklar, davranış ve karakter yapısında dengesizlikler görülebilir.

Dr. Spitz, bu konuda yaptığı çalışmalar sonucu, çocuğun yaşamından annenin çekilmesi halinde gelişmede gecikme, gerileme ve duraklamaların görüldüğünü kanıtlamıştır.

Duygusal yoksunluğun etkileri yoksunluğun türüne, süresine, çocuğun yaşına ve yoksunluktan önce annesi ile olan deneyimlerine göre farklılık gösterir. Bu etkiler, üç büyük grupta incelenebilir:

1. İlişki Yetersizliğinden Gelen Yoksunluk: KURUMDA BÜYÜME. Kurumda büyüyen çocuklarla ilgili olarak Dr. Spitz üç safhadan söz eder: a) Sebepsiz yere ağlama ve bağırma safhası, b) Kilo kaybı ve gelişmenin durması safhası, c) Çekilme ve ilişki reddi safhası. Bu tabloyu depresyon tamamlayabilir.

2. İlişki Süreksizliğinden Gelen Yoksunluk: AYRILIK. Zarrarlarının çok iyi bilinmesine karşın, anne-çocuk ayrılığı çok sık olarak rastlanan bir olaydır. Bowlby, ayrılığa tepkiyi üç safhada açıklar: a) İtiraz safhası, b) Ümitsizlik safhası, c) Çözülme safhası. Bu tepki, özellikle 5 ay - 3 yaş arası çocuklarda çok şiddetli görülür. Ayrılıkların tekrarlanması da aynı şekilde zararlıdır. Çünkü çocuk, aşırı bir hassasiyet ve devamlı endişe geliştirir. Bu durum, çevresine karşı aşırı bağımlılığa dönüşür. Ayrılığın uzadığı durumlarda ise:

- Duygusal ve bilişsel (cognitive) gelişiminde duraklama, hatta bazen zekâ bölümünde düşüşler,
- Bedensel rahatsızlıklar,
- Depresyon belirtileri görülebilir.

— Daha büyük çocukta; okula uyum güçlükleri, davranış bozukluklarına rastlanabilir.

Patolojik gelişim, ayrılığın meydana geldiği yaşa ve ayrılığın süresine göre farklılık gösterir.

3. İlişkinin Bozulması ile Gelen Yoksunluk: PROBLEMLİ AİLELER. Bu tür ailelerde pek çok ayrılma-barışma izlenir. Alkolizm, yetişkinler arası ilişkilerde şiddet, sık rastlanan durumlardır. Bu ortamda yetişen okul öncesi ve okul çocuğunda, konuşma bozuklukları ve gecikmeler görülür. Gelişimleri normal olduğu halde, zekâ bölümleri düşük olabilen bu çocuklarda, yaş ilerledikçe davranış bozukluklarına ve okul başarısızlıklarına rastlanabilir.

BABA-ÇOCUK İLİŞKİSİ

Bir baba olarak, babalığın bireye doyum sağlayan önemli bir tecrübe olduğunu vurgulamakla söze başlamak istiyorum. Bir erkek için, duygusal yönden alacağı hiçbir ödül, çocuklarını doğdukları andan, bağımsız yaşayabilecekleri çağa gelinceye kadar gereğince yetiştirebilmek kadar doyurucu olamaz.

Hiç kimse iyi bir baba olarak doğmaz. Üstelik babada, annedeki prolaktin hormonu gibi destekleyici biyolojik faktörler de yoktur. İyi baba olmak; sevgi, deneyim, sabır ve bilgilenme işidir. Babalık yaşantısı, eşinin hamile olmasıyla başlar. Bu dönemde baba adayı, doğum öncesindeki gelişimi adım adım eşiyle birlikte izler. Eşini gerginleştirecek ortamı oluşturmamaya özen gösterir. İşte babalık sorumluluğu da böylelikle başlamış olur.

Doğumdan sonra, normal bir baba için cinsiyet faktörü hiç önem taşımamalıdır. Ancak, ne yazık ki hâlâ kadını insandan saymayan bazı yörelerimizde, kız çocuğun doğumu bazı babaları mutlu etmez. Bu durumda ya çocuk dışlanır, ya da suçlanan anne olur.

Doğumdan sonra tıpkı annede olduğu gibi, babanın da çocukla duygusal ilişkiyi kurabilmesi için onunla fizik temasa ihtiyaç vardır. Bunun için de çocuğun beslenme ve oyun faaliyetlerinde baba-

HALUK YAVUZER

ANA-BABA VE ÇOCUK

Günümüzde çocuk önemle ele alınması gereken bir bireydir. Özellikle uyum ve davranış bozukluğu gösteren ve suçla itilen çocukların giderek artması, ana-baba ve eğitimcilerin “Çocuk eğitimi” konusunda daha dikkatli ve bilimsel bir yaklaşım içinde olmalarını zorunlu hale getirmektedir. Günümüz anne ve babası artık geleneksel çocuk terbiyesi metotlarının yetersizliğinin bilincinde olduğu gibi, çağdaş kitle iletişim araçlarının olumsuz etkilerinden de haberdardır. Bu durum, ana-babaları “en sağlıklı eğitim koşulları” konusunda bir arayışa itmektedir.

Ana-Baba ve Çocuk adlı kitabımız bu ihtiyaca cevap vermek amacıyla hazırlanmıştır. Bu kitapta, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmaya özen gösterilerek, çocukla iletişim kurma teknikleri ve çocuğu yönlendirmede ailenin rolü açıklanmaktadır.

Her ev, her aile ve her eğitimci için vazgeçilmez bir kaynak.

ISBN 978-975-14-0397-1

9 789751 403971

KDV'den muaf